

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

IZDAJATELJ IN LASTNIK: „KMETSKA ŽUPANSKA ZVEZA“.

Izhaja vsakega 15. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Občinske Uprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 60 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Občinske Uprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom je za enostopno petitno vrsto 30 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Dr. Janez Evangelist Krek.

Dr. Janeza Ev. Kreka ni več med živimi. V Št. Janžu na Dolenjskem je izdihnil v ponedeljek dne 8. vinotoka t. l. krog 10. ure zvečer pri svojem prijatelju župniku Ludviku Bajcu svojo veliko dušo. Vračal se je s svojega potovanja po Hrvaškem in Dalmaciji. V Splitu je govoril še na občnem zboru dalmatinske „Zadružne zveze“ svoj zadnji krasni govor. Nato je prišel umret v slovensko zemljo in položil k večnemu počitku svojo trudno glavo.

Težka vest o dr. Krekovi smrti se je razširila kakor blisk po ožji in širši domovini, po celi slovanski in neslovanski Avstriji. Ves narod stoji pod vtisom britke nenadomestljive izgube največjega moža na slovanskem jugu. Kaj smo izgubili v dr. Kreku, je pričal najbolj veličastni pogreb v soboto dne 13. t. m. v prestolici Slovenije. Sprevod je vodil presvetli knezoškof dr. Anton B. Jeglič. Zastopniki celokupnega naroda so spremili dr. Kreka k zadnjemu počitku. In ob nagrobnih govorih dr. Korošca, Staneka in dr. Dulibiča je ihtelo tisoče in tisoče ljubečih src nad bolešno izgubo, ki jo je zadala dr. Krekova smrt domovini.

Dr. Krek se je rodil 25. decembra 1865 pri Sv. Gregorju na Dolenjskem. V deželni zbor so ga poslale l. 1902. kmečke občine v okraju Postojna — Logatec. Od leta 1908 dalje je zastopal v deželnem zboru kot poslanec kmečkih občin Kamniški okraj.

V državni zbor je bil prvič izvoljen kot poslanec Kranjske splošne kurije l. 1897. Leta 1901. ni kandidiral, ampak je šel kot dušni pastir na Vestfalsko, kjer je deloval med tamošnjimi Slovenci in Poljaki. Šele volitve na podlagi splošne, enake in tajne volilne pravice so privedle vseskozi demokratičnega moža zopet v parlament. Od leta 1907. dalje je zastopal Kamniški volilni okraj.

Pokojnik je bil prijatelj zatiranih, revnih in trpečih. — Bil je največji prijatelj in zagovornik našega kmeta in našega delavca. Videl je, kako je ljudstvo zašlo v dolgove, kako so kmetije propadale in kako so se naši ljudje trumoma izseljevali v Ameriko. In takrat je vstala v njem misel po gospodarski osvoboditvi kmeta. Naše združništvo, gospodarska velemoč našega naroda, je v prvi vrsti sad dr. Krekovega srca in duha.

V kranjskem deželnem zboru je stal dr. Krek vedno v prvi vrsti pri delu za narod, kmeta in delavca. Pri sklepanju o deželnem proračunu v deželnem zboru je bil stalen poročevalec finančnega odseka. Govori dr. Kreka v zbornici, v odsekih in v klubu so pomenili vedno velik dogodek dneva in praznik klubovih tovarišev. Na predlog dr. Kreka se je ustanovila Slovenska trgovska šola. Dr. Krek je dal vzpodbudo za ustanovitev Gospodarske šole za kmečke sinove. Pri vsaki važni in veliki akciji v kranjskem deželnem zboru je bil dr. Krekov duh zraven.

Dr. Krek se je zavzemal vedno za zoženje državne oblasti v prilog deželne avtonomije, oziroma narodne in občinske avtonomije. Županski shodi, katerih enega je priredil v Mariboru, so se vršili na njegovo vspodbudo. Občinska reforma, volilni red — je izraz njegovega demokratičnega stremljenja, ki je privedlo do zmage na Slovenskem pokojnikovo katoliško svetovno naziranje. Dr. Krek je poklical v življenje Posredovalne urade. Hotel je, da bi bili občinski funkcionarji dovolj izurjeni v vodstvu svojih poslov.

Dr. Krekov načrt je bil, da se uvede na Trgovski in Zadrugi šoli tudi pouk v občinski upravi. Organiziral je velekoristne gospodinjske tečaje po deželi, ki so nam vzgojili toliko dobrih gospodinj. Načrti dr. Krekovega duha so — žal še neizvršeni — posredovalnica za kmečke posle, reforma zakona o kmečkem dednem pravu, uvedba kmetijskega poduka pri vojaki i. t. d. Njegova izguba je nenadomestljiva.

V parlamentu je vzbudil pri vladi in pri vseh strankah občudovanje in priznanje. Posebno je deloval v socialno-političnem in nagodbenem odseku. Spomin na njegov govor o priliki aneksije Bosne in Hercegovine bo živel še v poznih rodovih. A zadnje čase je stopil v parlamentu in doma na čelo gibanja za svobodo Jugoslovanov in mirovnega gibanja.

Dr. Janez Ev. Krek je bil povsod med narodom priljubljen. Na Kranjskem je bil častni član številnih občin.

Slovenski in hrvatski kmet ter delavec izgubita ž njim svojega največjega zaščitnika, Slovenija, ves slovenski jug največjega svojega moža. Možja velikega duha in velikega srca. Možja nesebičnega in požrtvovalnega pri delu za blagor naroda in dobrobit ljudstva.

Dr. Krekov spomin med našim ljudstvom ostane večni!

Počivaj v miru apostol našega naroda Dr. Janez Ev. Krek!

Nekaj o davščini od prirastka na vrednosti nepremičnin.

(Dr. F. T.)

(Dalje.)

VII.

Plačilna in jamstvena dolžnost.

Kdo ima plačati davščino od prirastka na vrednosti nepremičnin?

„Plačati davščino od prirastka na vrednosti je dolžnost otujitelja, in ako je nepremičnina (delež nepremičnine), ki se otuji, solastnina, pa nerazdelna dolžnost vseh solastnikov.“

Tako zakon!

Davščina se torej predpiše otujitelju (prodajalcu) in plača jo tudi otujitelj ne glede na morebiten dogovor med prodajalcem in kupcem nepremičnine o priliki sklepanja kupne pogodbe, da plača davščino kupec. V slučaju takega dogovora ima otujitelj le pravico zahtevati povračilo plačane davščine od kupca, in sicer, če se ta brani davščino povrniti, civilnopravnim putem.

Ako je več otujiteljev, se predpiše davščina vsem, in sicer nerazdelno, t. j. davščina se ne predpiše posameznim prodajalcem v delih, odgovarjajočih njihovemu deležu na prodani nepremičnini, temveč vsa vsem skupaj; izterjati se more vsa od poljubnega med njimi, ki ima potem seveda regresno pravico do ostalih solastnikov.

Pridobitelj (kupec) pa jamči za davščino, toda samo za primer, ko bi se ne dala izterjati od otujitelja (prodajalca). Odmerno oblastvo mora torej pred vsem skušati dobiti davščino od prodajalca, od kupca jo more zahtevati le, če ostanejo vsi koraki nasproti prodajalcu brezuspešni (subsidiarno jamstvo). Da se kolikor je možno prepreči uveljavljanje pridobiteljevega jamstva za davščino, mora odmerno oblastvo davščino od vrednostnega prirastka brez odloga odmeriti in od otujitelja izterjati.

V nadaljnje varstvo daje zakon pridobitelju možnost, da zahteva omejitev svojega jamstva še pred

ugotovitvijo zneska davščine in da se s tem zavaruje pred dalje segajočimi terjatvami. Zakon namreč določa:

„V slučaju neizterljivosti davščine od otujitelja jamči zanjo pridobitelj. Ta pa lahko zahteva, da odmerjajoče oblastvo po najkrajši poti in brez obveznosti proti otujitelju izračuna in mu naznani znesek davščine; za višji znesek se od njega nikakor ne more zahtevati jamstva.“

Pridobitelj sme torej takoj po pravoveljavni izvršitvi prenosa nepremičnine zahtevati od odmernega oblastva, da mu naznani znesek davščine, preko katerega nikakor ne sme uveljavljati njegovega jamstva. Kadar je vložena taka prošnja za začasno izračunavanje zneska davščine (opremljena s potrebnimi pomagali!), mora odmerno oblastvo tej prošnji ustreči najkasneje v štirih tednih po nje dospetju, odnosno po dospetju potrebnih pomagal.

Ako se knjižni prenos lastnine do kake nepremičnine izvrši na podlagi več zaporednih izvenknjižnih prenosov neposredno od prvega otujitelja na zadnjega pridobitelja, se davščina izračuna od vsakega prenosa posebej; tako izračunane davščine se seštejejo. V tem slučaju velja glede na plačilno in jamstveno dolžnost za otujitelja prvi otujitelj in za pridobitelja zadnji pridobitelj; toda z zadnjim vredjamčijo nerazdelno tudi vmesni pridobitelji po razmerju nanje odpadajočega deleža vse dolžne davščine. Enako jamči, kdor pravice, pridobljene po kakem otujilnem opravi, prenese na drugo osebo ali pa naknadno izjavi, da je te pravice pridobil za drugo osebo.

VIII.

Priredbeno postopanje.

1. Oblastva.

Odmera davščine od vrednostnega prirastka je naložena deželnemu uradu, kateremu sta poverjena odmera in pobiranje davščine od prirastka na vrednosti in ki je podrejen deželnemu odboru vojvodine Kranjske. Ta deželni urad je združen z nadzorništvom deželnih naklad in njegov oficijelni naslov se glasi: „Nadzorništvo deželnih naklad kot deželni urad za odmero in pobiranje davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin v Ljubljani.“

2. Naznanilna in pojasnilna dolžnost.

V svrhu odmere davščine od vrednostnega prirastka se mora vsak odplaten prenos na Kranjskem ležeče nepremičnine naznaniti odmernemu oblastvu (prej navedenemu deželnemu uradu).

A) Kdo je dolžan prenos naznaniti?

Ta dolžnost zadene tistega, ki je zavezan plačati davščino, torej otujitelja. Otujitelj mora naznaniti odmernemu oblastvu prenos otujene nepremičnine tudi v slučaju, da se je izvršil prenos izvenknjižno,

kakor tudi v primeru, da je prenos zaradi nezatnega (10 odstotkov pridobitne vrednosti nepresegačnega) prirastka na vrednosti nepremičnine davščine prost.

Prenos nepremičnine mora naznanitvi zavezani (otujitelj) naznaniti odmernemu oblastvu sam in neposredno. Te svoje dolžnosti ne izpolni on n. pr. s tem, da predlaga v prošnji na sodišče za zemljiškoknjižni prepis prodane nepremičnine tudi obvestitev odmernega oblastva, in sicer že za to ne, ker morajo sodišča vsled ministrskega ukaza z dne 16. junija 1912, dež. zak. št. 35, itak uradoma, torej popolnoma neodvisno od kakega strankinega predloga, pošiljati deželnemu odboru po en odpravek takih sklepov, s katerimi se zaukaže knjižno izvršiti prenos lastnine na nepremičnine na podstavi odplatnega pravnega opravila, razsodbe ali razlastilnega razsodila; tak predlog nikakor ne enači naznanitvi, ki jo mora po zakonu (§ 17.) opraviti otujitelj neposredno odmernemu oblastvu. Obvestitev odmernega oblastva potom zemljejknjižnega sodišča torej ne nadomešča predpisane naznanitve tudi tedaj ne, če je bila od naznanitvi zavezanega pri sodišču predlagana (odločba c. kr. uprav. sodišča z dne 30. aprila 1914, št. 4518, Budw. 10.225 A).

Otujitelj (prodajalec) pa ni dolžan prenos nepremičnine samo naznaniti, ampak mora ob enem z naznanitvijo, ki se opravi lahko pismeno ali da na zapisnik, predložiti vse listine, ki pridejo v poštev kakor n. pr. svoječasno kupno in sedanjo prodajno pogodbo itd., v izvorniku ali pa v poverjenem prepisu in v naznanilo sprejeti vse za odmero davščine bistvene okolnosti.

Na zahtevo odmernega oblastva mora ne samo otujitelj, ampak tudi pridobitelj vpoštevni nepremičnin v primernem roku, ki ga določi odmerno oblastvo, dati pojasnila o določenih dejstvih, ki so merodajna za priredbo davščine.

B) Kdaj mora otujitelj prenos nepremičnine naznaniti in dati potrebna pojasnila?

Prenos nepremičnine se mora naznaniti odmernemu oblastvu v štirinajstih dneh, ki se računijo od dneva, katerega je bilo pravno opravilo sklenjeno,¹⁾ kadar pa je zadnji dan roku nedelja ali občen praznik, pa najkasneje prvi prihodnji delavnik. Istočasno z naznanitvijo prenosa se morajo navesti vse za odmero davščine bistvene okolnosti in predložiti vpoštevne listine. Na zahtevo odmernega oblastva mora otujitelj pojasniti določena, za priredbo važna dejstva tudi še pozneje, in sicer tekom primerne dobe, ki mu jo določi deželni urad.

C) Ali je 14 dnevni rok za naznanitev davščini od vrednostnega prirastka zavezanega pravnega opravila prekluziven (neprestopen) ali ne? Kakšne posledice zadenejo otujitelja, če ta rok zamudi?

¹⁾ Glede na vprašanje, kdaj je pravno opravilo sklenjeno, glej I. poglavje naše razprave v 5. številki letošnje „Občinske Uprave“ str. 50.

Štirinajstdnevni naznanitveni rok ni prekluziven t. j. zamuda tega roka nima za posledico izgube strankine pravice, dajati za priredbo davščine važna pojasnila tudi še pozneje; posledica zamude tega roka marveč zamore biti za zamudnika le predpis poviška davščine ali pa kazensko postopanje (§§ 23. in 24. zak.). Oblika prve naznanitve namreč ne tvori neizpremenljive odmerne podlage; to se vidi iz nadaljnjih zakonovih določb (§ 17.), po katerih ima odmerno oblastvo pravico zahtevati pojasnila glede za priredbo važnih dejstev tudi še po preteku 14 dnevnega naznanitvenega roka. Tudi ni v zakonu izrecno povedano, da je ta rok neprestopen; če bi mu hotel zakonodajalec dati to lastnost, bi moral to v zakonu določno povedati. Iz navedenega sledi, da naznanitveni rok ni neprestopen. Nasprotno!

Stranka zamore nova za priredbo davščine važna dejstva napovedati in nove dokaze predložiti celo še v pritožbi zoper predpis davščine na II. inštanco (deželni odbor), razen v slučaju § 18., odst. 4., zakona, v katerem gre za takozvano kontumaciranje strank. (Glej odločbe c. kr. upravnega sodišča z dne 1. ok-

tobra 1914, št. 9550, Budw. 10.475 A., z dne 4. februarja 1915, št. 789, Budw. 10.742 A., z dne 13. septembra 1916, št. 8855, in z dne 30. oktobra 1916, št. 11.618.) Na drugi strani je pa stranka na svoje v svrhu odmere davščine storjene napovedbe vezana, razen če je v stanu verodostojno dokazati, da je bila v opravičljivi zmoti (odločba c. kr. uprav. sodišča z dne 22. januarja 1914, št. 613, Budw. 10.021 A.).

Č) Alise morajo naznanila odmernemu oblastvu o prenosu nepremičnine kolkovati ali ne?

Naznanila, vloge s pojasnili ali na njih mesto stopajoči zapisniki so po tarifnem postavku 44, lit. q, zakona z dne 13. decembra 1862, drž. zak. št. 89, kolkoprosti. Istotako so za odmero davščine od vrednostnega prirastka potrebni prepisi in poveritve listin po tarifnem postavku 102, lit. d, oziroma 117, lit. m, zakona z dne 9. februarja 1850, drž. zak. št. 50, pod pogojem kolkovine prosti, da se na prostoru, kamor je prilepiti kolek, navede namen listine in oseba, kateri naj služi v ta namen.

(Dalje prihodnjič.)

O občinskem proračunu in občinskih prikladah.

(V. Polak.)

Med najvažnejšimi opravili domačega občinskega področja je svobodno gospodarstvo z občinskim premoženjem in z občinskimi rečmi. Da pa je mogoče natančno in pregledno občinsko gospodarstvo, je treba pravih proračunov, iz katerih so razvidni stroški kakor tudi samostojni dohodki občine in njenih naprav za dotično upravno leto. Šele na podlagi pravih proračunov je mogoče presojati finančno stanje občine, primerjati izdatke z dohodki ter določevati primanjkljaj in potrebno pokritje (doklade).

I. Kdo ima sestaviti proračune in kedaj?

Proračune o dohodkih in izdatkih občine, za prihodnje upravno leto ima sestaviti župan vsako leto in sicer najkasneje do 5. novembra. V ta namen naj se v oktobru obrne na pristojni davčni urad za izkaz o zadnjem davčnem predpisu v občini. Ko je proračun sestavljen, je to javno razglasiti in ga potem skozi 14 dnevno dobo razgrniti vsem občanom na vpogled, tako da more občinski odbor o njem sklepati vsaj en mesec pred začetkom novega leta, torej vsaj koncem novembra (§ 66. obč. reda).

II. Kako je sestavljati občinske proračune?

Pri sestavi proračunov skupne občine, podobčin in občinskih naprav se je županstvu ozirati na dotične proračune minulega leta, oziroma dveh let nazaj,

ter upoštevati tudi vse morebitne izredne izdatke, ki čakajo občino v bodočem letu, (na pr. večji stroški za ceste, za vodno preskrbo, za šole, za cerkvena poslopja, za podporo ubogim itd.)

Podrobnejša navodila glede sestave proračunov obsega okrožnica deželnega odbora kranjskega z dne 18. oktobra 1910, št. 14.423, iz katere posnemamo naslednje točke:

1) V proračunu je postaviti vedno prebitek oziroma primanjkljaj tekočega leta, ki se da, četudi račun še ni zaključen, v zadnjih dveh mesecih vsaj približno določiti na podlagi računov za pretekla leta. Prebitek je postaviti med dohodke, primanjkljaj pa med izdatke.

2) Proračunjene zneske za stvarne šolske potrebščine je postaviti v proračun celokupne občine, ne pa med stroške posameznih delov občine (podobčin ali vasi, ki so všolane v dotično šolo). Dogaja se še vedno, da postavljajo županstva stroške za stvarne šolske potrebščine v posebne proračune posameznih delov občine, t. j. vasi, ki so v dotično šolo všolane. To pa nasprotuje § 3. zakona z dne 28. decembra 1884, dež. zak. št. 1. iz leta 1885, po katerem imajo za stvarne šolske potrebščine skrbeti šolske občine, te pa so po smislu ministrskega razpisa z dne 3. aprila 1892, št. 26.569 iz l. 1891, všolane krajne (politične) občine.

3) Med dohodke je vstaviti vse občinske takse, kakor so navedene v občinskem taksnem zakonu iz leta 1914, na pr. za ženitne zglasnice, za prostovoljne dražbe, za stavbene ogleda, za plese, za razne predstave, od godbenih automatov, za živinske ogleda in živinske potne liste itd., dalje vse denarne kazni (globe), potem vse obresti danih posojil, obligacij, hranilnih vlog, pasji davek in druge dohodke, ki se z gotovostjo pričakujejo (na pr. najemnine občinskih poslopij, zakupnina zemljišč, sejmov, tehtnic, itd.).

4) Izdatke je določiti in vpisati natančno in podrobno, tako da se dožene resnični primanjkljaj, ki ga je treba pokriti z dokladami. Tu naj opomnim, da je radi boljše preglednosti potrebno, podrobno označevati posamezne izdatke (postavke).

Ni torej že zadosti, ako se vsi izdatki, kakor nagrada županu, plača občinskemu tajniku, stroški za pisarniške potrebščine, za kurjavo, svečavo, snaženje občinske pisarne, dalje morebitni potni stroški občinskim svetovalcem, naznačijo kar s skupnim naslovom: „stroški občinske uprave,“ ali za „vodstvo občinske pisarne“ in podobno, marveč jih je treba navesti posebič. Med izdatke je vedno postaviti tudi to, kar je občina dolžna plačati bodisi vsled kake razsodbe, bodisi vsled kakęga po zakonitih določitih izvršljivega pisma. Ako občinski odbor to opusti, ima deželni odbor pravico postaviti v proračun dotične zneske in naložiti prisilno doklado.

Pri proračunu se je treba vedno ozirati tudi na nepričakovane izdatke tekom leta in za take stroške vstaviti primeren znesek, da ni potem treba med letom županu zalagati občinske blagajne.

5) Primanjkljaj, to je razlika med izdatki in samostojnimi dohodki občine, mora biti na prvi pogled razviden. Vsled tega še smejo prejemki iz naklade na pivo in žganje le tedaj postaviti v proračun med dohodke, če je ta doklada sklenjena in občini oblastveno dovoljena za več let naprej. Naklada na pivo in žganje, ki je sklenjena samo za tisto leto, za katero se dela proračun, a še ni oblastveno dovoljena, se zato praviloma ne sme še staviti med dohodke istotako tudi ne doklade na direktne davke in doklade na užitnino.

Pač pa se lovska zakupnina lahko postavi med proračunjene dohodke občine, ako lastniki v občini ležečih zemljišč, na katerih se vrši lov, ta denar prostovoljno prepuste občini (§ 8. cesarskega patenta z dne 7. marca 1849, drž. zak. št. 154).

III. Proračuni podobčin in gospodarskih odborov.

Po § 82. obč. reda se morejo doklade k davkom in druge naklade skleniti tudi za posamezne dele občine če namreč dotični stroški zadevajo le te in so le njim samim v korist, kakor pri javnih vodnjakih, vodovodih kake vasi, pri cestni razsvetljavi, cestnem tlaku, pri poljskih čuvajih itd. V ta namen je za dotične dele

občin (navadno podobčine oziroma soseske) sestaviti poseben proračun o njihovih stroških in dohodkih, pri čemer tudi veljajo pravila § 66. obč. reda glede javne razpoložitve podobčanom na vpogled. O dokladah za pokritje v proračunu izkazanega primanjkljaja soseske ali podobčine pa sme sklepati edino le občinski odbor, do katerega se ima obrniti gospodarski odbor oziroma tisti organ, ki vodi upravo dotičnega dela občine. (Točka 7. zakona o gospodarskih odborih z dne 1. avgusta 1912, drž. zak. št. 49).

IV. Kako se pokrije primanjkljaj?

V današnjem času občine pač nimajo toliko samostojnih dohodkov bodisi iz lastnega premoženja, bodisi iz samostojnih davčnin, da bi mogle pokriti stroške za občinske potrebe, ki so dan za dnem višje. Skoro vsi občinski proračuni izkazujejo večje ali manjše primanjkljaje, ki jih je treba pokriti s prikladami. Take priklade, ki jih sme po § 73. obč. reda skleniti občinski odbor, so:

1) doklade k direktnim davkom;

2) doklade k državni užitnini in sicer na meso, vino, vinski in sadni mošt.

Te oboje vrste doklad izražamo v odstotkih (procentih = %);

3) naklada na pivo; ta sme znašati največ po 2 K od vsakega hektolitra v občini potočenega piva.

4) naklada na žgane opojne pijače (t. j. na navadno kakor tudi poslajeno žganje). Na navadno žganje je najvišja dopustna naklada po 22 vinarjev od vsake hektoliterske stopinje alkoholovine, na poslajeno žganje (likerje) pa po 10 vinarjev od litra. Naklade na pivo in žganje je po smislu § 81. obč. reda mogoče skleniti za več let — **največ do 10 let;**

5) končno spada h prikladam tudi še tlaka za občinske potrebe, ki je najbolj v navadi pri vzdrževanju javnih cest in mostov in se pri proračunih ne jemlje vpoštev.

Občinam je prepuščeno, da same določijo, katere priklade naj se pobirajo za pokritje primanjkljaja v občinskem ozemlju. Da pa se plačevalcem direktnih davkov ne nalagajo prevelika bremena, je deželni odbor vsem občinam priporočil, da uvedejo predvsem samostojne občinske naklade na pivo in žganje, in sicer za več let skupaj. Recimo na pr., da izkazuje proračun občine A. za leto 1918 vseh izdatkov 20.000 K, samostojnih dohodkov pa 3.000 K, primanjkljaja torej 17.000 K. Če občina še nima naklad na pivo in žganje, je treba najprej preudariti, koliko bi na pr. vrgle te naklade. Recimo, da bi dale 2.000 K. Zmerna doklada na užitnino, na pr. 50%, bi dala tudi 2.000 K, ostalo bi torej še primanjkljaja 13.000 K, ki bi ga bilo pokriti z dokladami na direktne davke. Da je mogoče izračunati potreben odstotek (%) doklad,

je treba vedeti, koliko letnega, občinskim dokladam podvrženega davka plačuje občina. Če znaša letni davek občine na pr. 28.000 K, potem se odstotek doklad izračuni takole:¹⁾

$$\% = \frac{\text{primanjkljaj} \times 100}{\text{letni davek občine}} = \frac{13.000 \times 100}{28.000} = 46\%$$

V. Razglas o razpoložitvi proračunov.

Razglas, s katerim županstvo (ali pri proračunih sosesk, podobčin: gospodarski odbor) naznani, da je proračun razgrnjen občanom na vpogled, slove tako-le:

Št. _____

R a z g l a s.

Proračun občine
podobčine (gospodarskega odbora)
za leto 1918 je sestavljen in razgrnjen občanom
na vpogled v občinski pisarni
v pisarni gospodarskega odbora
med uradnimi urami do vštetelega 15. novembra t. l.

Morebitne opombe glede proračunanih postavk je vložiti v tem času pri županstvu (gospodarskem odboru).

Županstvo (Gospodarski odbor) v _____
dne 1. novembra 1917.

Pečat.

Podpis.

VI. Sklepanje o proračunu in o prikladah.

Ko preteče štirinajstdnevna doba, katero mora biti proračun na vpogled razpoložen, skliče župan občinski odbor k seji, in sicer najkasneje do 25. novembra vsakega leta, da vzame proračun v pretres in ga reši. Pri tem je upoštevati morebitne opomnje občanov (podobčanov). O tem, kako naj se pokrije primanjkljaj ima sklepati le občinski odbor, ki določi, kakšne vrste doklad in kako visoke doklade se naj pobirajo. O sklepu občinskega odbora je napraviti pravičen zapisnik, ki ga naj podpišejo po § 48. obč. reda župan, dva odbornika in zapisnikar. Enako naj se podpiše tudi proračun.

VII. Razglas sklepa o pobiranju priklad.

Po ugotovitvi proračuna se morajo od občinskega odbora sklenjene doklade in naklade po predpisu § 83. obč. reda takoj dobesedno javno razglasiti s pristavkom, da ima vsak občan pravico pritožiti se zoper nje tekom 14 dni na deželni odbor in sicer potom županstva. Tozadevni razglas naj se glasi tako-le:

Št. _____

R a z g l a s.

I.

Tukajšni občinski odbor je v seji dne 18. novembra t. l. občinski proračun za leto 1918 odobril in ga ugotovil sledeče: Skupni izdatki 20.000 K, samostojni dohodki 3.000 K, torej primanjkljaja 17.000 K. V pokritje tega primanjkljaja se bodo v letu 1918. po celem občinskem ozemlju pobirale naslednje priklade:

1) Naklada na pivo po 2 K od vsakega hektolitra v občini potočenega piva.

2) Naklada po 22 h od vsake hektoliterske stopinje alkoholovine navadnega žganja in po 10 h od vsakega litra poslanega žganja.

Nakladi na pivo in žganje sta sklenjeni za pet let.

3) 50%-na doklada na užitnino od mesa, vina, vinskega in sadnega mošta.

4) 46%-na doklada na vse direktne davke razen dohodnine in plačarine od službenih prejemkov dvornih, državnih, deželnih in javnih zakladnih uradnikov kakor tudi od službenih prejemkov dušnih pastirjev, oziroma njih kongrue.

II.

Proračun gospodarskega odbora v O . . . se je ugotovil tako-le: Stroškov 4.000 K, samostojnih dohodkov 2.200 K, primanjkljaj tedaj 1.800 K, ki se pokrije z 20% doklado na vse direktne davke po davčni občini O.

To se daje po smislu § 83. obč. reda na znanje s pristavkom, da je proti gorenjemu sklepu dopustna pritožba na deželni odbor, ki bi jo bilo vložiti v teku 14 dni po tej razglasitvi t. j. do vštetelega 3. decembra t. l. pri županstvu.

Županstvo . . . dne 19. novembra 1917.

Pečat.

Podpis.

VIII. Kdo daje dovoljenje za pobiranje doklad in naklad?

Doklade na direktne davke do 15% kakor tudi doklade na užitnino do 15%, sme skleniti občinski odbor sam, ne da bi bilo treba za pobiranje le-teh višjega dovoljenja. Za pobiranje višjih doklad kot 15% pa je treba prositi dovoljenja, in sicer daje to dovoljenje pri dokladah na direktne davke do 50% in pri dokladah na užitnino do 30% deželni odbor sam; pri nad 50% njih dokladah na direktne davke, odnosno nad 30% njih dokladah na užitnino pa je treba tudi še pritrditve c. kr. deželne vlade. Za to, da se pobirajo višje kot 100% doklade na direktne davke ali užitnino, je pa treba dovolitve deželnega zbora in cesarske pritrditve (§ 79. obč. reda). Za uvedbo vsakršne naklade na

¹⁾ Odstotek doklad dobimo, če primanjkljaj pomnožimo s 100 in delimo z vsoto skupnega davka občine:

13.000:00 : 28.000 = 46%

pivo in žganje najdalje za 10 let, je treba dovoljenja deželnega odbora in pritrditve c. kr. deželne vlade; za uvedbo teh naklad za daljšo dobo kot 10 let, pa je treba dovoljenja deželnega zbora in Najvišje potrditve.

Prošnje za dovolitev pobiranja doklad in naklad se morajo predložiti deželnemu odboru vsaj do 15. decembra vsakega leta. Dotičnim prošnjam se mora priložiti:

a) od občinskega odbora odobreni proračun v dveh izvodih, ker se en izvod obdrži pri deželnem odboru;

b) zapisnik dotične seje občinskega odbora, v kateri so bile po odobritvi proračuna sklenjene priklade, v izvorniku ali pa od župana poverjenem prepisu;

c) izvorni izkaz c. kr. davčnega urada o najnovjšem davčnem predpisu za vsako posamezno davčno občino;

č) razglas o javni razpoložitvi proračuna na vpogled z uradnim potrdilom dneva razglasitve;

d) razglas občinskega sklepa o pobiranju priklad z uradnim potrdilom dneva razglasitve;

e) morebitni ugovori ali pritožbe zoper proračun in zoper sklep o prikladah.

Glede prispevkov za cerkvene (farne) in stvarne šolske potrebščine je treba obenem predložiti tozadavne odloke pristojnih oblastev (proračune krajnih šolskih svetov, razsodbe izdane na podlagi konkurenčnih obravnjav itd.)

Če sklenjena doklada na direktne davke ali užitinino ne presega 15‰, in če proti njej ni bilo ugovora, je proračunske spise predložiti pristojnemu c. kr. okrajnemu glavarstvu s prošnjo, da radi pobiranja ukrene potrebno.

Mletje žita za lastno potrebo kmetovalcev (kmetijskih samopreskrbovalcev).

Z ukazom c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dne 23. septembra 1917, št. 27.504, se je uravnalo mletje za lastno potrebo podjetnikov kmetijskih obratov (kmetijskih samopreskrbovalcev) potrebnih množin žita.

Po tem ukazu smejo mleti in tuje žito prevzemati za semlevanje samo od političnega okrajnega oblastva za to določeni mlinci. Mlinar sme samo od tistih samopreskrbovalcev prevzeti žito za semletje, ki prebivajo v okolišju, odkazanem njegovemu mlinu. Izjeme sme iz važnih vzrokov dovoliti pristojno politično okrajno oblastvo, oziroma od njega za to pooblaščen županstvo.

Mlini ne smejo sprejemati žita samopreskrbovalcev samo, da je hranijo, temveč je smejo prevzeti le na podstavi mlinskih izkaznic, da je izmeljejo. Mlinske izkaznice izdaja politično okrajno oblastvo na prošnjo kmetijskega samopreskrbovalca. Ako je mlinar sam kmetijski samopreskrbovalec, mora ravno tako si izposlovati mlinsko izkaznico za semletje svoje lastne potrebe. Za upravičence do preživitka, delavce in nameščence, ki jim gre žito za preživitek ali mezdo, mora preskrbeti podjetnik kmetijskega obrata mlinsko izkaznico na svoje ime.

Mel se mora v vrečah po postavkah mlinske izkaznice, in sicer vsa en pot v mlin prinesiti in ondi prevzeti. Vreče, ki naj jih mlin prevzame, mora kmetijski samopreskrbovalec na zunanji strani razločno označiti s svojim imenom in bivališčem. Vreče se smejo praviloma še le izprazniti, ko se prične semlevanje.

Mlinar je dolžan pisati knjigo zabeležnico po navodilih, ki jih je izdalo politično okrajno oblastvo. Mlinar mora žito vpričo prinesitelja stehtati in dognano težo vpisati na mlinski izkaznici. Hkrati se mora prevzem žita zabeležiti v knjigi zabeležnici. Morebitni presežek preko množin, ki so vpisane v mlinski izkaznici, mora mlinar zavriniti. Mlinsko izkaznico mora mlinar prevzeti, skrbno shraniti in kontrolnim organom na zahtevo vsak čas pokazati.

Ko je žito semleto in podelano, mora mlinar mlinske izdelke stehtati, dognano težo na mlinski izkaznici v za to določeni rubriki zabeležiti in se pod zabeležko podpisati.

Ko pride kmetovalec po mlinske izdelke, mu mora mlinar izročiti mlinsko izkaznico in oddajo mlinskih izdelkov zabeležiti v knjigi zabeležnici. Kadar zaprosi novo mlinsko izkaznico, mora kmetijski samopreskrbovalec staro mlinsko izkaznico predložiti političnemu okrajnemu oblastvu.

Mlinarjevo plačilo se mora brez izjeme dajati samo v denarju; mlinarja plačevati z merico, to je z žitom, moko ali z otrobmi, je prepovedano.

Plačilo za mlenje se določa za meterski stot tako:

za mlenje pšenice, rži, ječmena, ajde, koruze,	
prosa, ovsa in mešanega žita	5 K — v,
za izdelavo ješprenja	8 K — v,
za izdelavo kaše	4 K 50 v,
za drobljenje ovsa in koruze ter	
za mlenje zadnjega žita za krmo	3 K — v.

Za hrambo žita in mlinskih izdelkov v mlinih se ne sme zahtevati posebno plačilo.

Semlevanje se vrši po predpisih, ki jih vsakokrat izda za posamezne vrste žita c. kr. urad za ljudsko prehrano, oziroma zavod za promet z žitom ob času vojne. Do preklica se mora semleti iz 100 kg žita: pri pšenici najmanj 82 kg enotne moke in 15½ kg otrobov; pri rži najmanj 85 kg enotne moke in 12½ kg otrobov; pri koruzi najmanj 85 kg moke in 12 kg otrobov; pri ajdi najmanj 60 kg moke in 37 kg otrobov. Zapršitve se od 100 kg ne sme računati več kot 2½% pri pšenici in rži in 3% pri koruzi in ajdi. Namakati žito je mlinarju prepovedano, pač pa se sme prati snetljiva pšenica.

Politično okrajno oblastvo in zavod za promet z žitom ob času vojne smeta vsak čas po svojih pooblaščenih ogledati obratne prostore mlinov ter vpogledati poslovne zapiske. Mlinarji so dolžni tem pooblaščenecem dajati zahtevana pojasnila ter na zahtevo predložiti knjige zabeležnice in mlinske izkaznice.

Občine so dolžne sodelovati pri izvrševanju tega ukaza ter od političnega okrajnega oblastva k njemu izdanih podrobnejših predpisov.

Prestopke tega ukaza in na njega podstavi izdanih predpisov kaznujejo politična okrajna oblastva z globo do 2.000 kron ali z zaporom do 3 mesecev, v obtežilnih okoliščinah z globo do 5.000 kron ali z zaporom do 6 mesecev.

Koliko je na Kranjskem živine?

Živina (goveja, prašiči, ovce, koze in konji) na Kranjskem se je letos štela in sicer po stanju dne 31. maja 1917. Tega dne je bilo v naši deželi:

1) Goveje živine:

a) mlade živine pod 1 leto	58.803
b) bikov nad 1 letom starih	3.194
(od teh bikov pa je za pleme nesposobnih 845)	
c) telic	28.997
(od teh je 3.579 telic nad 2½ leta starih, a niso breje)	
č) krav	88.478
(od teh je brez mleka, oziroma nebrehjih 8.871)	
d) volov	
eno - do dveletnih	21.508
dve - do triletnih	17.829
nad triletnih	20.522
skupaj	59.859

Goveje živine je na Kranjskem vsega skupaj 239.331

Od tega števila odpade na posamezne politične okraje in sicer: Črnomelj 16.499, Kamnik 21.847, Kočevje 21.266, Kranj 27.392, Krško 26.064, Logatec 18.768, Litija 19.524, Ljubljana - mesto 1.159, Ljubljana - okolica 29.331, Novo mesto 23.985, Postojna 19.308 in Radovljica 14.188.

2) Prašičev:

a) pod 3 meseci	74.655
b) nad 3 mesece starih	74.500
skupaj	149.155

To število je porazdeljeno na posamezne politične okraje sledeče: Črnomelj 10.638, Kamnik 15.590, Kočevje 12.509, Kranj 12.308, Krško 27.171, Logatec 11.819, Litija 11.207, Ljubljana - mesto 1.222, Ljubljana - okolica 17.311, Novo mesto 18.352, Postojna 11.147 in Radovljica 9.881.

3) Ovac: 26.379

Od teh jih je v političnem okraju Črnomelj 1.692, Kamnik 2.982, Kočevje 1.961, Kranj 2.245, Krško 1.472, Logatec 1.682, Litija 2.533, Ljubljana - mesto 25, Ljubljana - okolica 1.198, Novo mesto 1.683, Postojna 3.029 in Radovljica 5.877.

4) Koz: 5.625

Na posamezne politične okraje odpade od teh koz: na političen okraj Črnomelj 102, Kamnik 284, Kočevje 622, Kranj 473, Krško 200, Logatec 283, Litija 435, Ljubljana - mesto 118, Ljubljana - okolica 250, Novo mesto 695, Postojna 356 in Radovljica 1.807,

5) Konj:

a) žrebet	2.699
b) brejih kobil	2.328
c) kobil s sesajočim žrebetom	1.187
č) plemenskih žrebcev	47
d) drugih konj	10.807
skupaj	17.068

Od tega skupnega števila konj odpade na političen okraj Črnomelj 356, Kamnik 1.626, Kočevje 1.047, Kranj 2.055, Krško 2.640, Logatec 718, Litija 1.033, Ljubljana - mesto 564, Ljubljana - okolica 3.218, Novo mesto 1.670, Postojna 925 in Radovljica 1.216.

Vprašanja in odgovori.

34. Županstvo občine T.

Vprašanje:

Tukajšnji posestnik J. K. je prosil pri okrajni komisiji za preživljanje za državno podporo za svojega sina, ki je že ves čas vojske pri vojaki. Okrajna komisija je z odlokom 18. avgusta t. l. prošnjo zavrnila, češ, da J. K. nima pravice do podpore, ker je bil njegov sin l. 1914. na 3 leta potrjen v zmislu § 41. in 80. zakona z dne 5. julija 1912, drž. zak. št. 128 (vojni zakon) in se njegova 3 letna služba konča še le z 31. decembrom l. 1917.

Prosimo pojasnila, če je ta odlok v postavi utemeljen? Kako je po novem zakonu o državni preživnini? Ali ima tudi ta zakon določilo, da so svojci presentni službi zavezanih izključeni od državne podpore? Kaj naj županstvo ukrene, da dobi J. K. državno podporo, ki jo je potreben kot malokdo?

Odgovor:

Zakon o prispevku za preživljanje svojcev mobilizovancev z dne 26. decembra 1912, drž. zak. št. 237, je v § 1. določal, da so svojci presentni službi zavezanih izključeni od državne podpore. Novi tozadevni zakon, ki je stopil v veljavo s 1. avgustom t. l., nima takega določila. Po tem zakonu so od državne podpore izključeni samo svojci vojakov po poklicu. J. K. ima tedaj pravico do državne podpore, če tudi njegov sin z ozirom na § 41. in 80. vojnega zakona še vedno presentno služi. J. K. naj napravi novo prošnjo na okrajno komisijo za preživljanje in se naj pri tem sklicuje na določila novega zakona. Če bi okrajna komisija njegovo prošnjo tudi sedaj zavrnila, se ima J. K. pravico pritožiti na deželno komisijo za preživljanje v Ljubljani. Priziv proti odloku okrajne komisije je vložiti potom okrajne komisije v 60 dneh, potem ko je bil odlok dostavljen.

35. Županstvo v P.

Vprašanje:

Občinski odbor v P. je sklenil, da se imajo vsa pota v občini tekom enega meseca popraviti. Ta sklep je bil javno razglašen ter se ni nikdo pritožil. Ko je potekel določeni rok, je občinska komisija našla, da so vsa pota popravljena, le del pota mimo Sokličevega kozolca ne, ker se dva vaščana nista odzvala pozivu k tlaki. Županstvo jih je nato še dvakrat pismeno pozvalo, da naj vsak svoj del pota popravita, toda zastonj. Ker je bilo treba pot hitro popraviti, je županstvo samo dalo to izvršiti ter nato od obeh terjalo plačilo stroškov. Sedaj pa nočeta plačati, češ da nista dolžna. Pripominja se, da so pred 7 leti vaščani od nekega velikega posestnika pokupili vse njive in travnike ob gorinavedenem potu in sklenili o tisti priliki med seboj pismen dogovor, kolik del pota ima odpasti v svrhu vzdrževanja na enega kupca. S tem dogovorom so bili

zadovoljni vsi kupci in ga podpisali, razun teh dveh vaščanov, ki tudi tedaj nista hotela priti k zborovanju, ko so se imeli dogovoriti glede pota. Kaj naj županstvo napravi?

Odgovor:

Kakor je iz navedenega razvideti, imata ona dva vaščana, ki se upirata plačilu stroškov za popravo pota ob Sokličevem kozolcu, za enkrat prav. Ker temelji dolžnost vzdrževanja navedenega pota na pismenem dogovoru, ki so ga sklenili vaščani — kot kupci dotičnih zemljišč, torej na zasebnopravni zavezi, zadene naravno samo tiste, ki so bili s tistim dogovorom zadovoljni, ne pa tudi teh dveh vaščanov, ki sta se že odpočetka upirala. Da pa bo mogoče tudi ta dva pravno pritegniti k vzdrževanju pota, naj županstvo predloži vso stvar občinskemu odboru, ki bo imel skleniti, da sta tudi onadva vaščana dolžna skrbeti za imenovano pot in sicer po razmerju direktnih davkov, kolikor jih plačujeta od dotičnih zemljišč. Dotični občinski sklep naj se nato obema pismeno naznani s pripombo, da bi bilo morebitno pritožbo proti tistemu na deželni odbor v teku 14 dni vložiti pri županstvu. Če po preteku te dobe ne bo pritožbe, dobi dotični občinski sklep pravno moč in naloga županstva bo nadalje, da odmerjene stroške izterja in sicer toliko, kolikor jih z ozirom na krajevne razmere dejansko gre občini od dotičnih delov pota.

36. Gosp. I. O. v K.

Vprašanje:

Tukajšnji trgovec prodaja petrolej samo proti prejemni izkaznici, katero pa dobe samo tisti, ki rabijo petrolej za razsvetljavo. Jaz ga pa rabim za obrtne namene (za motor) in zato ne dobim nakaznice. Prosim pojasnila, kam naj se obrnem, da pridem do petroleja, ki ga neobhodno potrebujem v svojem obratu?

Odgovor:

Zahtevo petroleja v druge namene, kakor za razsvetljavo je naznani pri oddelku za mineralna olja c. kr. trgovskega ministrstva, ravno tako tudi zahtevo do prejema petroleja za razsvetljavo, ako znaša mesečna poraba več kakor 50 litrov.

Na trgovinsko ministrstvo naslovljeno prošnjo morate najprej predložiti pristojnemu okrajnemu glavarstvu, da potrdi pravilnost podatkov in primernost zahteve.

Prošnja naj obsega:

1) Vaše ime; 2) predmet vašega obrata; 3) kraj obrata; 4) napoved mesečne potrebe; 5) namen porabe; pri potrebi za razsvetljavo in za drug namen je naznani, koliko zahtevane množine odpade na en ali drug namen; 6) natančnejšo obrazložitev okoliščin, ki opravičujejo zahtevo navedene množine za navedeni namen; 7) napoved, zakaj se ne more petrolej nadomestiti z

drugim materijalom; 8) napoved zaloge petroleja, eventualno izjavo, da nimate petroleja; 9) izjavo, da so podatki navedeni po najboljši vednosti in vesti.

Od političnega okrajnega oblastva potrjeno prošnjo morate predložiti trgovinskemu ministrstvu (oddelek za mineralna olja).

Če se prizna Vaša zahteva, potem se Vam nakaže petrolej potom petrolejske centrale pri določenem trgovcu.

37. Gosp. F. M. v Lj.

Vprašanje:

Kako je v zadnjem času odpovedati rabojemne pogodbe?

Odgovor:

I. Lastnik je popolni, največji upravičenec glede vsega telesnega in netelesnega (n. pr. izumiteljskega) imetka, on sme s stvarino in koristmi stvari poljubno razpolagati in vsakega stranca izključevati (§ 353 o. d. z.).

Lastnik (in sploh rabodavni upravičenec n. pr. najmec nasproti podnajmca) ima pravico — svojo stvar uživati kakorkoli in uživanje — zlasti v rabojem prepuštili komurkoli, in vsakega stranca (sopogodnika v obsegu obstoječe pogodbe) izključiti kadarkoli; zlasti more tudi rabojemno odpoved preklicati kadarkoli.

Lastnik (in sploh vsak upravičenec) sme svojo stvar izrabljati ali neizrabljeno pustiti, torej tudi dati v rabojem ali prazno imeti, in rabojem odpovedati, — za to ne potrebuje nobenega posebnega razloga, njegova lastninska ali drugačna uporabna pravica je že sama na sebi razlog za odpoved rabojema.

V splošnem je nadalje najbolje, da stranke, ki nemogó v miru Božjem živeti druga poleg druge, gredo narazen — čem prej tem bolj. V nekem oziru je celo proti zdravi nravi, da bi stanovale v neposredni soseščini prepirajoče se stranke.

Kakor je torej sklenitev rabojemne pogodbe prosta lastniku (upravičencu), prav tako mu je prosta tudi njena odpoved, samo da je odpoved pravilna, to je pravočasna in sicer ne nedostatna.

II. To velja v splošnem tudi sedaj v vojnem času, razun nekaterih vsled vojne preobljudenih krajev — v večjih mestih, med katere spada tudi Ljubljana z vso ožjo okolico redarstvenega okrožja — toda samo za časa izjemnih vojnih odnošajev.

Vprašanje o umestnosti ali neumestnosti take utesnitve je zopet drugo vprašanje, ki ga pušča pričujoči odgovor na strani.

Zasebno pravo je sveta nedotakljivost v urejeni državi. In zlasti po obsegu izmere in nedotakljivosti zasebnega prava se kaže vrednost in urejenost javnega prava. Z ozirom na pravico rabojemne odpovedi je zlasti uvaževati, da se z obteženjem rabojemne odpovedi ne da pomnožiti nobeno stanovanje, dokler se obenem ne izda predpis, koliko sob oziroma

prostorov sme zase rabiti posamezna oseba. Do take omejitve pa ni prišla niti dosedanja svetovna vojska.

Za enkrat je ustanovila celokupna ministrska naredba z dne 26. januarja 1917, drž. zak. št. 34, razne omejitve lastnikove v zaščito rabojemca, namreč a) prepoved neupravičenega povišanja najemnine (§ 2.-6. in b) omejitev lastnika v odpovedni pravici (§ 7.). Po tej omejitvi sme najmodavec odpovedati rabojemno pogodbo samo iz važnih razlogov.

Vážnimi (tehtnimi) razlogi pa je smatrati zlasti (to se pravi: razen drugih neimenovanih razlogov tudi nastopne imenovane razloge, namreč):

1) kadar je najmec z izplatkom najemnine — čez običajni napustni rok — v zamudi;

2) kadar se brani privoliti v dopustno (§§ 2, 4) povišanje najemnine;

3) kadar s trajnim prestopom hišnega reda ali s svojim brezobzirnim, spodtakljivim ali sicer nepriemernim obnašanjem zagrenjuje sstanovalcem bivanje v hiši;

4) kadar sme rabodavec v zmislu § 1118. o. d. z. (zaradi vkljub opominu neplačane najemnine zaporednih dveh obrokov) zahtevati razrušitev pogodbe brez odpovedi;

5) kadar rabodavec potrebuje najemni predmet sam zase.

III. Kadar vloži odpovedanec zoper odpoved ugovor zaradi nedostalosti važnega odpovednega razloga, ima odpoveditelj dokazati, da obstaja tak važen odpovedni razlog.¹⁾

Razlogi 1, 2, 4 — imajo brez težave določljivi stvarni položaj; težkoče lahko nastajajo pri razlogih št. 3, in 5, kajti ne že vsaka žaljiva beseda (morda celo kazen zaradi zasebne obtožbe) je že sama obsebi tak važen odpovedni razlog; istotako ne že želja rabodavčeva razširiti svoje stanovanje samo zaradi osebne udobnosti, marveč samo nujnost osebne uporabe; torej ne, kadar je rabodavec v vmesnem času prosto stanovanje ugodno oddal drugemu; pač pa če je kupil hišo in se naj preseli v svojo hišo, zlasti če v kupljeni hiši naj izvršuje obrt (gostilno, prodajalno, rokodelsko obrt itd.); v posebnem slučaju, da preskrbi stanovanje svojcem, ki je za nje obvezan skrbeti (n. pr. hčeri-učiteljici begunki).

¹⁾ Odpovedni razlogi so se v pravosodju ljubljanskih sodišč smatrali važnimi:

K razlogu 3: Sprejemanje in prenočevanje moških (zlasti vojako) po ženskih najemnicah z ozirom na javno nravnost; enako važen bi bil razlog pri oziru na varnost lastnine in vseh ozirih javno obtožnih činov.

K razlogu 5: dejstvo, da je rabodavec na podlagi notarsko zapisne pogodbe, sklenjene približno eno leto pred naredbo (torej ne za ovinkovanje naredbe) zavezan dati stanovanje določeni stanki (C IV. 19/17);

ali dejstvo, da ima odpovedanec v najeti hiši (ob priselitvi nenaznanjene) stenice in da se čuti novi lastnik (kupec) primoranim v zatretje stenic, stanovanje strokovno razstenciliti (C IV. 20/17).

Razno.

Prigoni prašičev ustavljeni. Razglas c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dne 25. jul. 1917, št. 18.269, (glej letošnje Občinsko Upravo št. 8!), s katerim se je dovolila prodaja prašičev za pleme in za rejo, je razveljavljen. Ustavljeni, ozir. prepovedani so odslej vsi prigoni, odnosno sejmi za prašiče v celi deželi. — Promet s prašiči za pleme in za rejo je dopusten in neposredno med rejci in pa potom Kranjskega dež. mesta za vnovčevanje živine v Ljubljani.

Ureditev prometa s klavnimi prašiči. Na podlagi pooblastitve c. kr. urada za ljudsko prehrano z dne 15. septembra 1917, št. 70.806/11.958 je izdal c. kr. deželni predsednik za Kranjsko ukaz z dne 30. septembra 1917, št. 29.009, s katerim se urejuje promet s klavnimi prašiči. Glasom tega ukaza so vsi klavni prašiči, ki se nahajajo na Kranjskem, dani pod zaporo in se zahtevajo za Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine.

Rejcem in lastnikom prašičev je prepovedano, prašiče uporabnikom ali sploh komu oddajati ali doma poklati v množini, ki presega za domačo porabo določeno mero. Plemenski prašiči so izvzeti od teh določb.

Vsak rejec klavnih prašičev ima pravico obdržati in zaklati za preskrbo stalnih članov svoje družine po številu oskrbovanih oseb enega ali več prašičev, tako da pride na vsako osebo približno 30 do 35 kg žive teže v zakol določenih prašičev. Za otroke pod 14 leti se računa polovica te množine. Pri večjih posestvih se je ozirati pri določitvi prašičev za domači zakol tudi na začasno oskrbovane delavce. Ako rejec vseh za domači zakol prepuščenih prašičev ne porabi doma, jih ne sme drugam prodati, marveč jih mora oddati Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine, ki ima edino pravico prašiče v deželi nakupovati in ki bo oddane klavne prašiče po veljavnih maksimalnih cenah plačevalo.

Župan ali od župana za to pooblaščen namestnik (vaški načelnik, občinski svetnik, občinski odbornik) in krajevno pristojni zaupnik, oziroma pooblaščenec deželnega mesta za vnovčevanje živine poizvesta skupno v vsaki občini najpozneje do 15. oktobra t. l. pri vsakem rejcu število preskrbovanih oseb in število vseh prašičev ter določita, koliko prašičev ima vsak po odbitku za domači zakol pripuščenih prašičev oddati Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine, in sicer ob času, ki se zdi rejcu primeren, vendar pa med oktobrom in koncem marca. Določeni čas mora osem dni popreje naznaniti zaupniku (pooblaščenecu) deželnega mesta.

Politična okrajna oblastva so pooblaščenca, da na podlagi teh določb in stavljenih predlogov število za oddajo določenih prašičev končno veljavno določijo in jih od posameznih posestnikov zahtevajo za Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine.

Prestopki tega ukaza se kaznujejo z globami do 5000 K, oziroma 10.000 K in z zaporem do treh, oziroma šestih mesecev.

Sveže zelje zaseženo. Z naredbo c. kr. urada za ljudsko prehrano z dne 25. septembra 1917, drž. zak. št. 385, se je zelje letine 1917 v določenih političnih okrajih na Češkem, Moravskem, Solnograškem, Avstrijskem pod Anišo in nad Anišo zaseglo. Zaseženo zelje se ne sme niti porabiti niti (prostovoljno ali prisilno) prodati niti kupiti. Izvzeto od zasege je le zelje, katero je pridelano v vrtičih, dalje katero je pridelovalec skisal v lastnem gospodinjstvu ali pa v lastnem gospodarstvu ali pa potrebuje za lastno porabo; istotako nima zasega vpliva na pridelovalne in dobavne pogodbe, ki jih je potrdil urad za ljudsko prehrano ali so bile naznanjene zavodu za preskrbo sočivja in sadja na Dunaju. — Na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, Goriškem, v Istri in Dalmaciji torej zelje ni zaseženo. — Ob enem se je določila za zaseženo in nezaseženo sveže zelje (torej za vso Avstrijo!) najvišja cena in sicer 45 K za 100 kilogramov na pridelovalnem kraju najbližji postaji, oziroma na kraju, kjer se ima zelje predelati. Če je ta kraj oziroma postaja oddaljena več nego 5, a manj nego 10 km, se cena zviša za 2 K, pri oddaljenosti več nego 10 km pa za 3 K za meterski stolet. Ta cena se razume za zdravo in za trg sposobno blago; če blago ne odgovarja tem zahtevam, se cena primerno zniža. Cene za nadrobno prodajo zelja ima določiti deželno politično oblastvo, ki sme najvišjo ceno za zelje pri pridelovalcu za svojo deželo tudi znižati. — Za vsako pošiljatev svežega zelja bodisi po železnicah bodisi na ladji je treba prevoznega lista, ki ga izdaja zavod za preskrbo sočivja in sadja na Dunaju.

Zelje v ljubljanski okolici pod zaporo. C. kr. deželna vlada v Ljubljani je postavila s privoljenjem c. kr. urada za ljudsko prehrano vse zelje v ljubljanski okolici (okrajno glavarstvo ljubljansko) pod zaporo, da se tako omogoči preskrba ljubljanskega mesta in vojne industrije na Kranjskem. Zelja ne sme niti pridelovalec, niti trgovec ali katerikoli drug posestnik oddajati tretjim osebam (konsumentom, trgovcem), razen če izda za to posebno dovoljenje mestni magistrat ljubljanski (mestna aprovizacija). Razen tega so zavezani pridelovalci zelja, obrtniki, trgovci in drugi posestniki oddati vse zelje, ki ga ne potrebujejo za lastno gospodinjstvo, mestni občini, ako to zahteva mestni magistrat ljubljanski. V ljubljanski okolici sami lahko ostane le tisto zelje, ki ga potrebujejo pridelovalci zase in za svojo rodbino, kakor tudi prebivalci, ki sami ne pridelujejo zelja, a stanujejo v okraju, in vojaške bolnice in drugi vojaški oddelki, ki so nastanjeni v okolišju ljubljanskega okrajnega glavarstva.

Zelje, ki preostaja producentom in konsumentom v ljubljanski okolici in ki je namenjeno za Ljubljano, smejo kupovati le osebe, ki imajo posebno izkaznico od ljubljanskega magistrata.

Cene za sočivje. Zavod za preskrbo sočivja in sadja, občekoristna družba z omejeno zavezo na Dunaju I., Plankengasse št. 4, je z naznanilom z dne 12. septembra 1917, št. 27.854, izpremenila dne 21. julija 1917 določene pogodbene cene za sočivje takole:

1. Zgodnje belo zelje do vštetega 30. septembra 1917, 60 K.
2. Zgodnji ohrovt do vštetega 30. septembra 1917, 75 kron.
3. Zgodnje vrtno korenje do vštetega 30. septembra 1917, 75 K.
4. Zgodnje kolerabe (nadzemnjice) do vštetega 30. septembra 1917, 60 K.
5. Pozno belo zelje od 1. oktobra 1917 naprej, 45 kron.
6. Pozni ohrovt od 1. oktobra 1917 naprej, 55 K.
7. Zeleni ohrovt (kodrasti, pernati ali zimski ohrovt) od 1. septembra 1917 naprej, 55 K.
8. Vrtno korenje od 1. oktobra 1917 naprej, 55 K.
9. Kolerabe (nadzemnjice) od 1. oktobra 1917 naprej, 50 K.
10. Korenje, 30 K.
11. Rdeča pesa (salatne grede), 38 K.

12. Pesa, 25 K.
13. Štrniščna repa, 35 K.
14. Čebula, 110 K.

Te cene se razumevajo za 100 kg blaga.

Cene veljajo tudi za pridelovalne in dobavne pogodbe, sklenjene od zavoda za sočivje in sadje pred izdajo tega naznanila, v kolikor še niso izpolnjene.

Prezemne cene za seno in slamo. Z ozirom na slabo letino je c. kr. urad za ljudsko prehrano z naredbo z dne 27. septembra 1917, državnega zakona št. 390, zvišal prezemne cene za seno in slamo na sledeči način:

1) za seno vseh vrst, otavo, deteljo (lucerno itd.) soršico itd. od 17 K na **23 K**;

2) za slamo in sicer omlačeno rženo slamo od 10 K na **13 K**, za vse druge vrste žitne slame kakor tudi za grahovico in grašičnico, izvzemši turšično slamo, od 8 K na **11 K**, za fižolovko, lečevino, slačilo (turšično slamo) itd. pa od 6 K na **7 K**.

Te cene veljajo za 100 kg sena ozir. slame od svigli (kopice) in sicer ne samo za tiste množine, ki so jih nakupila deželna mesta za krmila od dne veljavnosti te naredbe, ampak tudi za množine, kupljene do 16. juniju 1917.

Nove knjige.

„Nebo žari“. Po narodnih motivih za moški zbor priredil Alojzij Mihelčič, organist v Metliki. — Založil skladatelj.

V lični knjižici je ponatisnjena iz lanske in letošnje „Občinske Uprave“

dr. Fran Mohoričeva razprava:

OBČINSKO POSREDNIŠTVO.

NAVODNIK IN ZAKON ZA KRONOVINE AVSTRIJSKEGA JUGA.

Knjižica, ki je za rabo zelo priročna, vsebuje vse tozadevne zakone, veljavne na Kranjskem, Koroskem, Štajerskem in Goriškem, kakor tudi obširen komentar teh zakonov z zgodovino o nastanku in razvoju posredništva, s pojasnitvijo razmerja med državnima in deželnimi posredniškimi zakoni, z razpravami o pristojnosti, ustanavljanju, okolišu, sestavljanju in poslovanju posredništev, o uradnih knjigah, posredniških pristojbinah in razmerju med posredniško in sodno razpravo in poravnavo. Navodnik in zakoni bodo posebno dobro služili posredniškim zaupnikom pri njihovem poslovanju. Zato naj županstva kupijo knjižico zase in za vsakega posredniškega zaupnika. — Knjižico je založila Katoliška bukvarna v Ljubljani; stane broširana 2 K 80 h, vezana (kartonirana) pa 3 K 50 h.